

CONFLICTES PELS DRETS PARROQUIALS DE LA CIUTAT DE GIRONA, segles XIII i XIV¹

ELVIS MALLORQUÍ GARCIA

Les parròquies de les ciutats europees medievals, en comparació amb les catedrals, monestirs i convents urbans, han atret poc l'interès dels estudiosos. A diverses ciutats d'Itàlia i Anglaterra, les catedrals van impedir que les esglésies urbanes adquirissin tots els drets parroquials: l'administració del baptisme, i les fonts corresponents, eren exclusives de les catedrals. En d'altres indrets, en canvi, les parròquies urbanes van esdevenir un focus de solidaritats entre immigrants, comerciants o artesans, van servir com a unitats locals a l'interior de la ciutat i van ser utilitzades per les autoritats municipals per a les cerimònies socials i religioses (REYNOLDS, 1997: 83-85, 91, 201-202). Aquestes funcions, també les exercien les parròquies de les ciutats catalanes medievals. A Barcelona, per exemple, molts mariners demanaven en els seus testaments ésser sepultats en el cementiri de la seva parròquia d'origen (VARELA, 1999: 1124-1125), i molts mercaders i oficials reials, desitjosos d'ascendir socialment, van efectuar rics donatius per construir les capelles gòtiques situades entre els contraforts de les esglésies parroquials de Santa Maria del Mar, Santa Maria del Pi i Sant Just, obres que també es van finançar per mitjà del repartiment de les despeses entre els habitants de cadascuna de les demarcacions parroquials (BORAU, 2002: 694-695).

A Girona, els nombrosos estudis sobre la configuració urbanística de la ciutat i la seva evolució social, econòmica i política en els segles medievals

¹ Aquest article no hauria estat possible sense la col·laboració i els suggeriments de Jordi Sagrera, Josep M. Nolla i Josep M. Marquès i Marc Sureda, als quals els ho agraeixo sincerament. Evidentment, però, no és a ells, sinó a mi, a qui corresponen els possibles errors de la present comunicació.

(GUILLERÉ, 1991 i 1993-1994; CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 1996, 1998, 2000 i 2003) posen en evidència l'oblit de l'anàlisi de les parròquies urbanes. Tanmateix, la publicació en el darrer decenni d'un volum important de documents de les principals institucions eclesiàstiques gironines –el bisbe, la catedral, el monestir de Sant Daniel (MARQUÈS, 1993 i 1997; MARTÍ, 1997)–, permet presentar unes primeres dades sobre aquesta qüestió.

ELS ORÍGENS DE LA XARXA PARROQUIAL DELS ENTORNS DE GIRONA, SEGLES IX-XI

L'església de Sant Feliu, erigida en honor al màrtir gironí, degué ser la primera parròquia del bisbat de Girona i l'única de la ciutat de Girona. Entre els segles IX i XI, compartia els drets parroquials amb els clergues del temple de Santa Maria, situat a l'interior dels murs (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 393). Una data important en l'evolució de la xarxa parroquial gironina és l'any 887. Es tracta de la dotació dels clergues de la canònica de Sant Feliu i Santa Maria de Girona amb els delmes, les primícies i les poblacions de les basíliques de Cartellà, Canet, Sant Gregori, Estanyol, Aiguaviva, Salitja, Vilobí, Riudellots, Sant Martí de Perles –Cassà–, Llambilles, Salt, Montfullà i Vilablareix, a més dels de Fornells i Fornellets (MARTÍ, 1997: n. 17). Aquest text, que conté la primera menció de delmes al bisbat de Girona, marca l'inici del procés de parroquialització que continuaria al segle X amb la delimitació sobre el terreny dels termes parroquials a través de les actes de consagració i dotació d'esglésies (PUIGVERT, 1992). Des d'aleshores i fins al segle XI s'erigiren algunes parròquies més en la rodalia immediata de la ciutat de Girona: Sarrià i Campdorà al nord de Girona, Santa Eugènia de l'Horta a ponent, i Palol i Quart al sud. La de Campdorà, però, va passar a dependre, poc després de la seva primera consignació el 1066, de l'església de Santa Eulàlia Sacosta, el territori de la qual pertanyia a l'alou del bisbe i hauria format part de Sant Feliu (PRUENCA, 1995: n. 22; MARQUÈS, 1995: 423; CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 396-399). Mapa 1.

Fins a mitjan segle XI, doncs, només tenim constància d'una sola parròquia a la ciutat de Girona, la de Sant Feliu. Gràcies a la seva primera menció escrita, del 1028, sabem que la *parrochia Sancti Felicis martiris Gerunda* incloïa la vila de Palau-sacosta (MARTÍ, 1997: n. 193). El terme parroquial, però, era molt més extens: abraçava també la Vall Profunda i

Susurbio, Vila-roja, Montilivi, el pla de Girona, la vall de Sant Daniel, Cuguçacs i Fontanilles, Pedret, el Pont Major i Montjuïc (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 394-396). Cal assenyalar que la parròquia de Sant Feliu s'estenia molt més enllà del territori on el 1194 tenia validesa el privilegi d'exempció de l'eixorquia (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 1996: 85).

Ara bé, és molt probable que els drets parroquials es repartissin entre els clergues de la catedral i de Sant Feliu de Girona. L'any 1053 els dos sagristans de la seu de Girona, Bonfill i Donuç, van repartir-se els drets i les tasques dels seus càrrecs: el primer va cedir la *medietatem primiciarum et decimarum parrochie Sancte Marie sedis et Sancti Felicis* i la *medietatem acquisitionis de cimisterio predictae Sancte Marie exceptis lectis que ibi delata fuerunt* a canvi que el segon s'encarregués d'il·luminar les llànties d'oli de l'església de la seu; de renovar cada any el ciri pasqual; de fer ciris per tenir a les mans en la vetlla de Pasqua i la festa de la Purificació de Santa Maria; de donar encens o *tymiana* –encens en perfum per ser cremat–, *natas* a l'hivern, joncs i flor, aigua per rentar els altars i per al baptisteri; d'ornar el temple amb cortines i pal·lis en ocasió de les festes i de reparar els instruments del campanar (MARTÍ, 1997: n. 269). El text no deixa clar si tots els drets parroquials esmentats –delmes, primícies i sepultures– pertanyien a la seu i, des d'aleshores, quedaven en mans dels dos sagristans, o bé, si només es fa referència a la part que correspon a la seu, de manera que l'altra meitat era per als clergues de Sant Feliu de Girona. Aquesta darrera possibilitat sembla ser la més probable: entre el 1064 i 1071 el sagristà Bonuç i el clergue Galter, ambdós de la seu de Santa Maria, van testificar *quod homines qui habitabant intra muros ciuitatis Gerunde de ipsa laboratione quam faciebant, intra muros ciuitatis Gerunde cum illorum bous extra muros predictae ciuitatis et de illorum omnes alias laborationes, tam de pane et uino quam de carne, Sancte Marie sedis Gerunde habebat exinde decimas et primitias*; ara bé, si els habitants de la ciutat no tenien bous i havien de recórrer al servei d'altres homes que residien extramurs, les prestacions parroquials del delme i la primícia quedaven repartides entre la seu i Sant Feliu (MARTÍ, 1997: n. 340). Aquest *usaticum* o costum permet insinuar que a mig segle XI s'establí el repartiment de les tasques parroquials a la ciutat de Girona entre, d'una banda, la seu de Santa Maria a l'interior de les muralles romanes de la ciutat i, de l'altra, l'església de Sant Feliu a l'exterior dels murs. S'havien creat, doncs, dues parròquies a la ciutat de Girona que no semblen haver patit alteracions fins ben entrat el segle XIII,

a diferència del que succeí a l'altra riba del Ter on, al segle XII, ja figuraven com a parròquies les esglésies de Sant Narcís de Taialà i de Sant Ponç de Fontajau (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 396-398).

LES NOVES PARRÒQUIES DE GIRONA, SEGLE XIII

Fruit de la forta expansió urbanística fora del perímetre emmurallat en època antiga i del conseqüent augment demogràfic de la ciutat, es van crear noves parròquies a Girona. Al burg del Mercadal, el barri situat a ponent del riu Onyar, hi existia l'església de Santa Susanna des del 1081, que depengué de Sant Feliu fins al primer terç del segle XIII; l'any 1233, però, esdevingué parròquia independent (ADG, Sant Feliu de Girona, pergami n. 64; WEBSTER, 1985-1988: n. 7) i ho continuà essent durant tot el segle XIV, tal com recullen les visites pastorals (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 395, 399). El caràcter parroquial del temple es fa palès el 1263 quan Bernat de Costa, tot i deixar bona part dels seus béns als franciscans de Girona, va disposar en el seu testament ser enterrat *in cimiterio ecclesie Sancte Susanne de Mercatallo* (WEBSTER, 1985-1988: n. 8).

En canvi, són menys clars els indicis de parroquialitat de dues esglésies monàstiques, Sant Pere de Galligants i Sant Martí Sacosta, situades extramurs a tramuntana i migdia del nucli originari de Girona. La primera hauria englobat tot el burg de Sant Pere de Galligants i, almenys durant uns temps, hauria tingut la seva seu a l'església de Sant Nicolau (CALZADA, 1983: 63; MARQUÈS, 1995: 430). La segona, la de Sant Martí Sacosta, que el 1592 va ser unida a la catedral, amb tota probabilitat ja existia als segles centrals de l'edat mitjana (MARQUÈS, 1995: 429).

Aparentment, la segregació de les noves parròquies es va fer sense conflictes amb els clergues de Sant Feliu de Girona, la parròquia mare. En canvi, sí que n'hem localitzat alguns que afectaven les dues parròquies més antigues de Girona, Sant Feliu i Santa Maria, en els arxius del claver de la seu de Girona i als registres i lligalls de processos medievals, tots dipositats a l'Arxiu Diocesà de Girona. Es tracta de dos pergamins inèdits dels anys 1237 i 1332 (cf. Apèndixs 1 i 4) i de dos processos a l'entorn del dret de sepultura de parroquians de Sant Feliu de Girona, un que va ser enterrat al convent del Carme i un altre a la catedral (cf. Apèndixs 2 i 3). Gràcies a aquests textos podem, d'una banda, aproximar-nos al complex repartiment dels drets parroquials a

Girona i, de l'altra, localitzar les petites modificacions dels termes de les parròquies de la ciutat.

ELS DRETS PARROQUIALS A LA CIUTAT DE GIRONA, SEGLES XIII I XIV

Els quatre documents estudiats són molt explícits sobre els drets i les pràctiques que implicaven les parròquies de la ciutat de Girona entre els segles XIII i XIV. Atès que, l'any 1237, les rendes del claver de la seu eren insuficients per mantenir l'alberg i el *locus sacristie secunde fertilis est et habundans in exitibus et redditibus et [locus] maximi honoris et nulle domus sunt ad locum sacristie secunde assignate*, el claver va cedir-li unes cases situades a prop de la torre Cornèlia a canvi d'*omnes exitus et oblaciones nupciarum et deffunciones priuatas et medietatem salis pacii predictae ecclesie Gerundensi* (cf. Apèndix 1). A la parròquia de la seu, doncs, el sagristà segon i el claver de la seu es repartien els drets rectorals i, lògicament, les feines. No pas sense discussions: el 1275 Bernat de Vilafreser, sagristà segon, i Pere Calvet, claver, es disputaven qui havia d'escoltar les confessions i rebre ofrenes i donatius (ADG, Seu de Girona, Claver, pergami n. 20). La solució no arribà fins al 1282, quan el bisbe Bernat de Vilert va precisar les obligacions de cadascun dels càrrecs segons la *longa consuetudine ecclesiae*: el sagristà segon havia de *reficere omnia signa et squillas quae sunt ... in cloquario* excepte si faltés coure i metall. Més complexa va ser la resolució de les tasques relacionades amb la parròquia de la seu de Santa Maria: la cura d'ànimes, les confessions, l'administració de sagraments i la recepció dels drets pels matrimonis, les sepultures, pels *denariis ventolanis*, per portar la creu a la casa dels morts, pels *turibulis* –cassoletes amb encens– que es portaven a les fonts i al sepulcre el dia de Pasqua i els següents. En relació a la cura d'ànimes, el sagristà segon havia d'actuar com a rector a la parròquia i, així, administrava tots els sagraments eclesiàstics, excepte els que quedaven en mans del claver de la seu, vicari del sagristà en aquest aspecte: administració del baptisme, portar el cos de Crist i escoltar les confessions dels malalts, conduir la creu a la casa dels difunts i transportar els seus cossos a l'església –excepte els clergues del capítol, dels quals se n'encarregava el sagristà segon i el mateix bisbe. El sagristà segon era l'encarregat d'escoltar les confessions abans de Pasqua i Nadal, mentre el claver celebrava els matrimonis i en rebia les candeles i el *panem et*

vinum et denarii qui offerentur a nubentibus. El claver rebia *omnes tortas et candelas quae aportantur ad sepulturas privatas* i *omnes denarii ventolani* fins a quatre; si eren més de quatre, s'ho quedava el sagristà segon i el claver només n'obtenia el delme, igual com passava amb les candeles, els ciris i les tortes rebudes per les festes de Pasqua, l'Assumpció, Tots Sants i l'Epifania i les que *aportantur quando pueri baptizantur* (MARQUÈS, 1981: n. 88).

És de suposar que els clergues de Sant Feliu de Girona obtinguessin els mateixos drets rectorals a la seva demarcació. Una concòrdia del 1296 entre el capellà i el sagristà segon de Sant Feliu, d'una banda, i el prior de Santa Maria del Carmel de Girona, que havia fet construir el convent a la parròquia de Sant Feliu, va establir que el prior pagaria als dos primers la *quintam partem de omnibus et singulis oblacionibus denariorum auri uel argenti uel cuiuscumque monete, luminum seu luminarie, candelarum, imaginum, cereorum et cere quam eciam pannorum sirici uel auri uel lini, panis, frumenti, bladi, uini uel olei uel cuiuscumque alterius generis fuerint uel etiam speciei, ac eciam de omnibus et singulis que racione uel occasione sepulture uel sepulturarum, tam parochianorum dicte ecclesie Sancti Felicis quam etiam quorumlibet aliorum* (ADG, Sant Feliu de Girona, pergami n. 313). I, de fet, pocs anys després, el 1305, els clergues de Sant Feliu van queixar-se al bisbe davant d'una invasió de competències pel prior del convent del Carmel: el dia de la mort de Guerau Corredor, parroquià de Sant Feliu, alguns frares carmelitans *corpus ipsius Geraldi deffuncti abstraxerunt temere et absque auctoritate ipsius ecclesie Sancti Felicis et ipsum corpus absque cruce et sollempnitate [... aportauerunt] apud domum uel ecclesiam predictam Sancte Marie Carmelitane et sepelierunt ipsum ibi in loco non sacrato et in loco ubi nullum habent cimiterium sacratum per episcopum*. El bisbe va fer comparèixer davant seu dos frares que s'havien endut el cos del difunt per enterrar-lo *extra ecclesiam nouam* –del Carmel– *juxta parietem ipsius ecclesie*. Després de deliberar, un dels frares va explicar que *ipse et ordo fratrum Sancte Marie de Karmelo habent potestatem et concessionem habendi sepulturas illorum qui in eorum domibus eligunt sepulturam funerandi eorum corpora* i que ells havien enterrat diverses persones que havien escollit aquell cementiri, inclosos *clericis ecclesie Sancti Felicis Gerunde et aliarum ecclesiarum parochialium ciuitatis Gerunde cum cruce et aliis ut moris est defferentibus ad eorundem ecclesiam atque domum* (cf. Apèndix 2). Malauradament, desconeixem la sentència del bisbe en aquest afer que posa de relleu l'inici de la lluita entre les parròquies i els convents urbans pel control de les sepultures dels habitants de la ciutat,

així com dels seus donatius i almoines i de les confraries (WEBSTER, 1985-1988: p. 165; PUIGVERT, 2000: 44, 49-50).

El 1331 el capellà i el sotscapellà de Sant Feliu de Girona, curats de la parròquia, afirmaven que ni el claver de la catedral ni els altres clergues que exercien la cura d'ànimes en la parròquia no tenien dret d'*assumere corpora deffunctorum in parrochia siue infra parrochiam dicte ecclesie Sancti Felicis decendencium etiam si ad ipsam ecclesiam kathedralem eligerent dum viuerent sepulturam nec etiam processionaliter cum cruce squilla aqua benedicta cantando seu legendo officium mortuorum aut psalmos ipsa corpora defferre ad prelibatam kathedralem ecclesiam tumulanda nec etiam sit eis jus ministrare nupcialem benediccioni extremam uneccionem uel aliqua alia ecclesiastica sacramenta infra parrochiam nec parrochianis dicte ecclesie Sancti Felicis. Això, tanmateix, havia succeït en el cas de Maria Lepadora, parroquiana de Sant Feliu que va morir a l'alberg de Dalmau de Pujals, prevere del Capítol de Girona, i que va ser enterrada al cementiri de la catedral per Pere Guillem, clergue de Canet; aquest, a més, havia conferit el sagrament de penitència a Anglesa, mare del notari gironí Pere Maçanet, que vivia en cases de la parròquia de Sant Feliu, i els sagraments de penitència, eucaristia i extremunció a un escuder i nunci del cabiscol de Girona, que emmalaltí a la casa d'aquest, situada a la parròquia de Sant Feliu. Per això, els clergues de Sant Feliu demanaven ésser compensats, amb 200 sous, de les pèrdues que els van suposar aquests casos (cf. Apèndix 3). Les respostes de Pere Guillem, però, van ser simples evasives: ell no era ni sagristà segon ni claver de l'església de Girona, sinó que només, en nom seu, *exercet curam quando sibi placet et ei comittitur*.*

L'any següent, el 1332, va arribar la resolució del cas pactada entre els *curatos cathedralis*, el claver Ramon Vives i el vicari Ramon Molina, i els *curatos Sancti Felicis Gerunde*, el sagristà segon Guillem de Socarrats, el capellà Ramon de Segueró i el sotscapellà Bernat de Roca (cf. Apèndix 4). Ells van fixar que dos sectors de Girona, les cases al voltant de la torre Cornèlia i el castell de Cabrera –tal com veurem més endavant–, *sint de parrochia cathedralis ecclesie supradicte et personis habitantibus eidem pro curatos dicte ecclesie ministrentur ecclesiastica sacramenta et alia in eisdem fiant per eos que ad curam pertineant animarum*. A continuació, van establir: 1) que si l'alberg del rector de Sant Miquel –un dels que canviava de parròquia– s'ampliava a través de masoveries, les noves construccions serien de Sant Feliu; 2) que aquesta església tindria dret a rebre la meitat dels drets de sepultura de les per-

sones que morissin en una cambra de l'alberg de Guillem Sunyer de Lledó que quedava més enllà –*ultra*– d'una via pública situada a tramuntana; 3) i que, en cas que clergues de Sant Feliu visquessin a la parròquia de la seu, haurien de poder ser atesos pels seus curats després d'haver demanat una llicència a la seu i, a la inversa, el mateix però amb la diferència que els familiars del difunt no podien ser enterrats al cementiri de la seu.

LES ALTERACIONS DELS TERMES PARROQUIALS DE GIRONA

En l'últim dels documents estudiats, els curats de Sant Feliu de Girona i de Santa Maria de la seu van acordar que les cases i construccions de dos sectors diferenciats de la ciutat, un situat a la zona de la torre Cornèlia i l'altre al castell de Cabrera, passessin de la parròquia de Sant Feliu de Girona a la de la seu (cf. Apèndix 4).

En el primer sector, el sagristà segon de la seu de Santa Maria havia obtingut l'any 1237 del claver les cases on havia viscut el jutge Marquès i que estaven sota el domini de l'ardiaca d'Empordà situades *extra muros ciuitatis Gerunde versus circium juxta parietem claustrarum Sancte Marie* (cf. Apèndix 1). Les cases continuaven en mans del sagristà segon el 1332, quan se'ns diu que estaven *iuxta murum subtus dormitorium* (cf. Apèndix 4); d'aquesta manera, podem situar les cases a prop de la torre Cornèlia, que encara no havia adquirit la planta circular actual. A tocar l'alberg del sagristà segon, hi havia altres cases l'any 1332 que, tot i estar fora les muralles de Girona, també van passar a la parròquia de la seu: l'alberg de l'altar de Sant Miquel i l'alberg *quod est inter dicta duo hospicia et muro ... subtus hospicium magistri [scolarum]*. En aquest sector extramurs, almenys des de la fi del segle XII (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 61, 188-189), hi tenien la residència diversos clergues de la seu que arribaven a Santa Maria gràcies al portal de la muralla i al carrer que passava per davant de la capella de Sant Miquel: el 1318 el canonge i paborde de Desembre establí a Bernat Tomàs, metres de les escoles, uns casals situats *sota la Torre Cornèlia o Corneya de la Muralla de Gerona* que afrontaven a llevant amb la carrera pública, a migdia amb la torre, a ponent amb les cases del rector de Sant Miquel i a tramuntana amb una carrera pública (BATLLE, 1979: 298-299); el 1349 es diu que les cases del mestre d'escola estaven prop les muralles i la casa de l'abat de Banyoles, sota el claustre de la catedral (BATLLE, 1979: 293); i el 1362 els

jurats de Girona van iniciar l'ampliació de la torre Cornèlia —és quan adquireix la planta circular que es conserva en l'actualitat— que va suposar l'enderroc de les cases del mestre de gramàtica, d'un beneficiat de la catedral i de l'ardiaca de Besalú (MARQUÈS, 1979: 23-24; BATLLE, 1979: 290 i 293).

Existeix un alberg més, el de Guillem Ramon de Lledó, que va passar a pertànyer a la parròquia de la seu. No apareix en cap afrontació de les cases anteriors, però és possible que es trobés a no gaire distància. L'existència d'un carrer que anava del portal de Sobreportes a la torre Gironella tot resseguint, a pocs metres de distància, la muralla nord de la ciutat de Girona podria haver estat aprofitada com a nou límit entre les parròquies de Sant Feliu i de la seu, en un sector on encara a la fi del segle XIV hi havia un pati on jugaven i es barallaven els escolars (BATLLE, 1979, p. 293). Així, podríem identificar la casa de Guillem Ramon amb alguna de les que figuren, ja a la fi del segle XI, a mig camí entre la torre Cornèlia i el portal de Sobreportes (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 188-189) i, a la vegada, entendre el fet que el 1332 es parlés d'una *cohoperta via publica que ibi est uersus circium* i del problema que comportava l'existència d'una *camera quedam que pretenditur supra parrochiam Sancti Felicis ultra dictam uiam* (cf. Apèndix 4).

El segon sector de Girona on es van alterar els límits parroquials era al costat de migdia de la ciutat, al portal de l'Areny. És just aquí on a mitjans del segle X s'hi documenta un *ante murali* i un vall que formaven part de la protecció de la torre vescomtal que, al cap d'un segle, esdevingué el castell de Girona, conegut al segle XII com a castell de Cabrera o de Requesens (CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 2003: 46, 89 i 92). La fortificació va patir molt en el setge dels francesos del 1285, els quals van intentar excavar una mina per passar o enderrocar la muralla i, potser per evitar que es repetís en futures ocasions, es va construir un segon recinte fortificat en aquest punt (MARQUÈS, 1979: 140-142). L'acord dels curats de Sant Feliu i de Santa Maria, l'any 1332, afectava aquest sector situat a l'exterior de les muralles antigues de la ciutat, però dintre les dependències del castell: així, el *castrum de Capraria ... et ... omnia que sunt infra murum seu clausuram berbencane que ibi est, qui murus iungitur ipsi castro*, va passar a dependre de la parròquia de la seu (cf. Apèndix 4). Mapa 2.

CONCLUSIONS

En els darrers anys, la història de la ciutat de Girona ha avançat notablement gràcies a un triple treball de base de valor incalculable: l'edició completa dels fons documentals de les principals institucions medievals, la continuïtat dels treballs arqueològics en el subsòl de molts punts del barri vell i la preocupació per la conservació del patrimoni monumental de Girona. A més, la col·laboració entre arqueòlegs i historiadors especialitzats en diferents períodes històrics, des de l'antiguitat a l'època moderna, ha permès aprofundir molt en el coneixement de les etapes en què es va produir el creixement urbànic de la ciutat. D'aquesta manera, estem en condicions de plantejar noves qüestions en relació al dinamisme de la ciutat i dels seus habitants al llarg de la història per tal de buscar-hi explicacions més completes que les actuals. Una d'aquestes qüestions, entre moltes altres, és el paper de les parròquies de la ciutat.

El fet de no haver estat estudiades sistemàticament no implica necessàriament que les parròquies urbanes de Girona siguin una institució d'importància menor. La diversitat de drets consignats en els pocs documents estudiats en aquesta comunicació posa en evidència el pes de la parròquia en la vida quotidiana dels gironins dels segles XIII i XIV: primícies, delmes, sepultures, núpcies, baptismes, salpàs i ofrenes i donatius per les confessions, les festivitats i les processons amb la creu, entre altres. La complexitat del repartiment dels drets de només la parròquia de la seu entre el sagristà segon i el claver, que va requerir diversos pactes al llarg del segle XIII, ens fa adonar de la importància que tenien aquestes qüestions en un moment en què l'aparició de les parròquies del Mercadal i Sant Pere de Galligants, d'una banda, i la creació dels convents urbans, de l'altra, va significar la fi de la simple divisió parroquial entre Sant Feliu de Girona i la seu. En aquest sentit, més que un simple retoc dels límits comuns entre les dues parròquies més antigues de la ciutat, l'acord del 1332 esdevé una fita important en la delimitació jurídica i no tan sols topogràfica dels diversos sectors urbans.

La qüestió del paper de les parròquies a la ciutat de Girona dista molt de quedar resolta. Fan falta moltes més recerques, no tan sols de textos significatius sobre les parròquies urbanes, sinó també sobre la participació real dels feligresos en la seva gestió. En aquest sentit, els treballs de Jacques Chiffolleau intentant entendre el "policentrisme religiós" de l'Avinyó medieval, que es manifestava en l'elecció del lloc de sepultura i en les donacions a les confrades

ries urbanes segons els testaments dels parroquians (CHIFFOLEAU, 2000) aporten prou pistes i idees per a futurs estudis fonamentats en la riquíssima informació gironina.

BIBLIOGRAFIA

- BATLLE, Lluís (1979): «La escuela de la Catedral», dins: Lluís BATLLE, *La cultura a Girona de l'edat mitjana al Renaixement*, Girona: Consejo Superior de Investigaciones Científicas – Diputació de Girona, 1979, p. 281-309.
- BORAU, Cristina, (2002): «L'ascens social a la Barcelona del s. XIV vist a través dels promotors de capelles de la Seu i de les grans esglésies parroquials», *Anuario de Estudios Medievales* [Barcelona], n. 32/2, p. 693-722.
- CALZADA, Josep, (1983): *Sant Pere de Galligants. La història i el monument*, Girona: Diputació de Girona.
- CANAL, Josep – CANAL, Eduard – NOLLA, Josep M. – SAGRERA, Jordi, (1996): *Girona comtal i feudal (1000-1190)*, Girona: Ajuntament - Diputació de Girona.
- (1998): *La ciutat de Girona en la 1ª meitat del segle XIV*, Girona: Ajuntament.
- (2000): *El sector nord de la ciutat de Girona. De l'inici al segle XIV*, Girona: Ajuntament.
- (2003): *Girona, de Carlemany al feudalisme (785-1057). El trànsit de la ciutat antiga a l'època medieval*, Girona: Ajuntament.
- CHIFFOLEAU, Jacques, (2000): «Note sur le polycentrisme religieux urbain à la fin du Moyen Âge», dins: *Religion et société urbaine au Moyen Âge. Études offertes à Jean-Claude Biget par ses anciens élèves*, París: Publications de la Sorbonne, p. 227-252.
- GUILLERÉ, Christian, (1991): *Girona medieval. L'etapa d'apogeu. 1285-1360*, Girona: Ajuntament - Diputació de Girona.
- (1993-1994): *Girona al segle XIV*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat - Ajuntament de Girona, 2 vols.
- MARQUÈS, Jaume, (1963): «El paseo arqueológico de Gerona», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses* [Girona], n. 16, p. 123-183.
- (1979): *Girona vella*, Girona: Ajuntament.
- MARQUÈS, Josep M., (1981): *El cartulari "De Rubricis Coloratis" de Pere de Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*, Girona, inèdit.
- (1995): «Creació i extinció de parròquies al bisbat de Girona», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* [Girona], n. 35, p. 405-446.
- MARTÍ, Ramon, (1997): *Col·lecció diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Barcelona: Fundació Noguera.
- PUIGVERT, Joaquim M., (2000): *Església, territori i sociabilitat (s. XVII-XIX)*, Vic: Eumo Editorial.
- PUIGVERT, Xavier, (1992): «La introducció del delme a la Marca d'Hispania», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* [Barcelona], n. 13, p. 117-125.

- PRUENCA, Esteve, (1995): *Diplomatari de Santa Maria d'Amer* (edició a cura de Josep M. Marquès), Barcelona: Fundació Noguera.
- REYNOLDS, Susan, (1997): *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900-1300*, Oxford: Clarendon Press (ed. orig. 1984).
- VARELA, Elisa, (1999): «Navegar y rezar. Devoción y piedad de las gentes de mar barcelonesas (siglos XIV y XV)», *Anuario de Estudios Medievales* [Barcelona], n. 29, p. 1119-1132.
- WEBSTER, Jill R., (1985-1988): «Col·lecció de documents del convent de Sant Francesc de Girona (1224-1339)», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* [Girona], n. 28, p. 157-189; n. 29, p. 27-86; i n. 30, p. 141-226.

APÈNDIXS

1

1237, agost, 31

Berenguer de Llagostera, sagristà segon de la seu, i Pere de Pedrinyà, claver, que havien discutit sobre el seu dret a la casa que havia estat de Marquès jutge, situada fora de la ciutat a nord i a tocar la paret del claustre de la seu, acorden que en endavant els clavers rebin la meitat de les eixides, ofrenes, núpcies i defuncions i salpàs que fins ara eren exclusives dels sagristans, i que els mateixos clavers renunciïn al sagristà segon la referida casa.

A. Original: ADG, Seu de Girona, Claver, pergami n. 12.

ABCDEF G

Manifestum sit omnibus quod Berengarius de Locustaria Gerundensis sacrista secundus et Petrus de Pedriniano clauiger eiusdem diu contenderunt de quibusdam domibus in quibus habitabat condam Marchesius, iudex olim defunctus, per Arbertum Impuritanensis archidiaconus olim sacristam secundum, extra muros ciuitatis Gerunde uersus circium iuxta parietem claustrarum Sancte Marie, quasquibet dictorum dicebat ad locum suum debere pertinere multis cunctis et contencionibus hinc inde habitis dictus Petrus de Pedriniano clauiger dictas domos ad locum suum clauigerie de jure adquisiuit, unde quia exitus et redditus clauigeri non sufficiunt ad manutenendum hospicium et locus sacristie secunde fertilis est et habundans in exitibus et redditibus et [locus] maximi honoris et nulle domus sunt ad locum sacristie secunde assignate, quod [dedetus] est illius, ideo nos dicti Berengarii de Locustaria et Petrus de Pedriniano intelligens in hoc quilibet nostrum comodum et utilitatem locus sui, consilio et uoluntate domini Guillelmi Dei gratia Gerundensis episcopi et domini Guillelmi de Montegrino sacriste, talem facimus inter nos excambicionem. Quod ego Berengarius de Locustaria dictus sacrista, per me et per omnes meos successores pro predictis domibus quas a te dicto Petro de Pedriniano clauigero recipio causa excambicionis, dono trado et laudo et concedo permutando tibi et omnibus successoribus tuis inperpetuum quod semper tu et successores tui accipiatis et habeatis omnes exitus et oblaciones nupciarum et defunciones priuatas et medietatem salis pacii predictae ecclesie Gerundensi ad omnes uestras uoluntates perpetuo faciendas, sine contradimento meo et meorum successorum et sine omni retencione quem in hiis mihi nec successoribus meis in aliquo non facio, omnibus nostris uocibus et racionibus inde perpetuo extinctis et inde tuum dominium et pro-

prietatem et successorum tuorum translatis inperpetuum nullo jure contradicente et si jure ecclesiastico uel alio aliquo jure scripto uel non scripto siue excepcione uel occasione aliqua in futurum huic contractui obuiam ire possem, illi juri per me et per omnes meos successores prorsus irreuocabiliter inperpetuum, renuncio et ego Petrus de Pedriniano dictus clauiger accepta a te Berengario de Locustaria sacrista predicto excambiacione predicta de predictis exitibus et oblacionibus nupciarum et de predictis deffuncionibus et de medietate predicti salispacii pro his causa excambiacionis per me et per omnes meos successores dono trado et diffinio permutando tibi et omnibus successoribus tuis inperpetuum omnes predictas domos, cum exitibus et ingressibus et pertinenciis et tenedonibus et solis et superpositis et januis et finestris et cortali et tegulatis et stillicidiis et parietibus et suffirimentis et cum omnibus aliis in eis habentibus eisque qualicumque modo pertinentibus de abisso usque ad celum ad omnem tuam tuorumque successorum uoluntatem omni tempore ibi et inde faciendam, saluo jure canonice in omnibus sine contradimento meo et meorum successorum et sine omni retentu quem in his mihi nec successoribus meis in aliquo non facio, omnibus nostris uocibus et racionibus inde perpetuo extinctis et in tuum dominium et proprietatem et successorum tuorum translatis inperpetuum nullo jure contradicente et si jure ecclesiastico uel alio aliquo jure scripto uel non scripto siue excepcione uel occasione aliqua in futurum huic contractui obuiam ire possem illi juri per me et per omnes meos successores prorsus irreuocabiliter inperpetuum renuncio, si quis hoc rumpere uoluerit non ualeat.

Actum est hoc ·II· kalendas septembris, anno Domini ·M·CC·XXX· septimo.

+ Berengarius de Locustaria presbiter et sacrista secundus. Eg+o Petrus de Pidriniano sedis Gerunde clauiger subscribo. Sig+num Guillelmi Dei gratia Gerundensis episcopi et prepositi mensis decembris. Eg+o Guillelmus de Montegrino Gerundensis sacrista subscribo. + Guillelmus Dalmacii clauiger sedis Gerunde. + Bernardus de Uillafredario presbiter. + Ego Arnallus de Oliuis Gerundensis presbiter et canonicus subscribo.

Sig+num Raimundi de Viridaria qui hoc scripsit mandato Bernardus Stephani Gerundensis canonici et publici notarii.

Bernardus Stephani Gerundensis canonicus et publicus notarius subscribo ·+·.

2

1305, maig, 4

Informació presa sobre l'enterrament de Guerau Corredor, fet pels frares carmelites de Girona, en perjudici dels drets parroquials de Sant Feliu de Girona.

A. Original en paper: ADG, Processos medievals, vol. n. 118, f. 1r-6v

/f. 1r /

[De ...]

·IIIIo· nonas madii [anno] Domini [·Mo·CCCo·] quinto, coram reuerend[issimo patri Bernardo] Dei gratia episcopo Gerundensis Dalmacius de Garriga [... et Guillelmus de ...] Sancti Felicis Gerunde exponentes [... non ...] pro prior uel tenens locum prioris [... fratres] ordinis Carmelitani domus Sancte Marie Carmelitane [temere inuadicionis juris] ecclesie predicte. Veruntamen [...] presenti die mortis ad domum quam Geraldus Corredor tempore sue mortis inhabitabat Gerunde in parrochia ecclesie Sancti Felicis et de eadem parrochia et termino corpus ipsius Geraldus deffuncti abstra-

xerunt temere et absque auctoritate ipsius ecclesie Sancti Felicis et ipsum corpus absque cruce et sollempnitate [... aportauerunt] apud domum uel ecclesiam predictam Sancte Marie Carmelitane et sepelierunt ipsum ibi in loco non sacro et in loco ubi nullum habent cimiterium sacrum per episcopum ~~[et peccierunt quod dominus episcopus ... ecclesie Sancti Felicis restitui dictum corpus quo ipsa ... est spoliatus et quod procedat contra dictos fratres inuasores ... de commissis juxta ...]~~, que omnia dicto episcopo denunciarunt ut in ipsis procederet ut dicernet. [Aquestes tres línies apareixen ratllades a l'original]

[... de premissis ...] mandauit Petro de Fornils nuncio [jurato ...] domini / *f. Iv* / episcopi quod citaret priorem uel eius locum [tene]ntem predictum qui predicta dicebatur fecisse ac ei mandaret [et diem] assignaret, uidelicet ut eadem die post pulsacionem vesperorum [comparerat] pro predictis coram ipso domino episcopi in eius palacio.

Et dictus nuncius recedens mandatum sibi factum impleturus rediit quasi incontinenti et retulit domino episcopo se mandatum compleuisse et quod tenens locum prioris sibi responderat quod compareret dicta hora.

Ad quam diem et horam frater Bernardus Morel frater dicti ordinis et dicte domo dicens se tenere locum [vicarii] seu tenentis locum [vicarii] et frater Berengarius de Columbario de dicto ordine comparuerunt coram domino episcopo ex ·Ia· parte et ex alia comparuerunt precentor et [canonici] predicti.

Et dominus episcopus cum factum summarie exposuisset interrogauit ipsum fratrem Bernardum Morel et dictum fratrem Berengarium super premissis. Qui duo fratres ad interrogacionem domini episcopo respondentes dixerunt et concesserunt quod ipsi et aliqui alii fratres dicti ordinis residentes apud dictam ecclesiam seu domum [eorum] Sancte Marie venerunt ipsam eadem diem ad hospicium siue domum quam dictus Geraldus nunc defunctus habitabat tempore sue mortis / *f. 2r* / et quod [ipsum] corpus acciperunt et secum portarunt ad prefatam eorum [ecclesiam] seu domum ac corpus ipsum sepeliuerunt ibi extra ecclesiam nouam juxta parietem ipsius ecclesie.

Et interrogati per dominum episcopum si ipse locus ubi corpus predictum sepeliuerunt est consecratus per episcopum [pro defunctis speleinedis] et responderunt quod in respondendo ad hoc uolebant deliberare, scilicet utrum ipse locus esset consecratus et utrum esset ibi cimiterium pro defunctis sepeliendis.

Item interrogati dixerunt quod ignorabant utrum dictus Geraldus esset parochianus dicte ecclesie Sancti Felicis et utrum predicta domus quam inhabitabat et de qua ipsum abstraxerunt esset de parrochia ipsius ecclesie Sancti Felicis.

Item interrogati si habebant potestatem uel concessionem recipiendi corpora illorum qui apud eos eligunt sepulturam et dixerunt quod uolebant deliberare in respondendo ad hanc interrogacionem.

Item cum ex parte aliquorum de Sancto Felice peterentur quod ipsi fratres interrogarentur utrum de auctoritate dicte ecclesie Sancti Felicis venissent [ad dictum] corpus et ipsum asportassent et sepeliuissent, dominus episcopus assignauit proximam diem venereis ad eorundem fratrum instanciam ad respondendum tam super hiis in quibus petierant deliberacionem quam super hiis que se dixerant ignorare. / *f. 2v* / Super aliis Berengario de Villario jurisperito Gerunde eorum aduocato pro eis petentem quod dicti canonici Sancti Felicis suam offerent petitionem in scriptis in hiis que contra fra-

tres proponere [uellent].

Presentes fuerunt in hiis dominus Raimundus de Villarico archidiaconus Gerundensis, Dalmacius de Podialibus et Arnallus de Cabanellis clerici Gerundenses et plures alii.

Ad quam diem veneris frater Bernardus Morel predictus cum quibusdam aliis fratribus carmelitanis coram domino episcopo comparuit presentibus precentorem et quibusdam ex canonicis supradictis.

Et dominus episcopus petiit esponderi interrogacionibus super quibus dictus frater pecierat deliberacionem ut supra concientur in capitulo, et interrogati, et in capitulo, item interrogati dixerunt, et in alio capitulo, item interrogati si habebant, et in alio capitulo, item cum ex parte aliquorum etc.

Et dictus frater dixit se non posse respondere cum plene non deliberasset sed deliberacione plenarie habita respondebit ut ueritas fuerit.

Et dominus episcopus de consensu et ad petitionem ipsius fratris assignauit ad respondendum dictis capitulis et interrogacionibus quibus responsum non extitit et super quibus deliberacione extitit concessa peremptoriam proximam diem sabbati.

/ f. 3r /

Ad quam diem sabbati dictus frater Bernardus Morel coram domiino episcopo comparuit offerens quandam cedulam respensionum cuius series sic habetur.

Et dictus frater Bernardus Morelli respondens interrogacionibus suprafactis per dominum episcopum dixit quod ipse et ordo fratrum Sancte Marie de Karmelo habent potestatem et concessionem habendi sepulturas illorum qui in eorum domibus eligunt sepulturam funerandi eorum corpora prout est paratus hostendere suo loco et tempore dictus frater.

Dixit etiam quod ipsi habent in domo quam habent in ciuitate Gerunde sepulturas et corpora defunctorum ibi eligencium sepultura receperunt et sepeliuerunt clericis ecclesie Sancti Felicis Gerunde et aliarum ecclesiarum parrochialium ciuitatis Gerunde cum cruce et aliis ut moris est defferentibus ad eorundem ecclesiam atque domum.

Credit tamen quod dictus Geraldus fuit parrochianum dicte ecclesie Sancti Felicis.

Dixit etiam quod locus ubi corpus dicti Geraldi [sepultus] fuit est sepulture deputatus et quod dictus Geraldus elegerit sepeliri in dicta domo.

Dixit etiam dictus frater quod ignorabat an dictus locus esset consecratus uel non cum idem frater non fuerit tempore hedificacionis dicte ecclesie in ciuitate predicta nec sunt ·XV· dies elapsi quod dictus frater est in dicta ciuitate. Credit tamen quod dictus locus est sacre potissime cum audiuerit et intellexerit per alios fratres in dicta domo existentes quod iidem fratres sepeliuerunt et receperunt plura corpora defunctorum in dicta domo eorum sepulturam eligentium de consensu parrochialium ecclesiarum ciuitatis predictae.+

Dixit etiam quod clerici Sancti Felicis fuerunt requisiti ut sicut actenus fuerat assuetum quod uenirent et defferent corpus predictum ad dictam eorum domum quod requisiti sepe et sepius facere recusarunt, sicque dicti fratres uenientes corpus dicti Geraldi ad */ f. 3v /* eorum domum detulerunt et sepelierunt.

Et dominus episcopus attendens non esse plene respon[sum] ad interrogata,

assignauit aliam diem peremptoriam ad respondendum per dictum fratrem ad premissa interrogata, videlicet proximam diem martis ipsi fratri eodem fratre Bernardo Morelli consenciente et ipsam diem recipiente.

Ad quam diem martis frater Raymundus de Podio prior dicte domus Carmelitane Gerundensis coram domino episcopo comparuit.

Et dominus episcopus fecit eidem priori legi interrogaciones predictas ut responderet ipsis interrogacionibus quibus non est responsum et quod ratificaret responsiones et processum habitum uel responderet de nouo predictis interrogacionibus cum presens dies sit assignata peremptorie ad respondendum.

Et dictus prior dixit se esse nouum quo ad presens negocium et requisiiuit dominum episcopum quod assignaret ei aliam diem ut deliberacione habita posset clare respondere ad predictas interrogaciones.

Et dominus episcopus assignauit ipsi prior [peremptorie de eius assensu] proximam diem mercurii ad respondendum interrogacionibus supradictis et quod compareat personaliter et respondeat idem prior. Et ipse prior recepit dictam diem peremptoriam, et dixit quod responderet ac personaliter compareret.

Ad quam diem dictus prior coram domino episcopo comparuit et ratificauit responsiones superius factas a dicto fratre Bernardo Morelli, et interrogatus per dominum episcopum si locus [et] quo dictum dictum corpus est sepultum est /f. 4r / sacratus per episcopum pro corporibus ibi sepeliendis vel si est cimi[terium].

Et dictus prior dixit quod non responderet ad ipsam interrogacionem quia dicebat se non posse.

Quibus [paractis] dominus episcopus uoluit deliberare quid agendum sit in premissis.

3

1331, febrer, 4 – 1331, juny, 8²

Causa de Ramon de Segueró i Bonanat de Roca, capellà i sotscapellà curats de Sant Feliu de Girona, contra Pere Guillem, claver de la Seu, sobre dret de fer sepultures de feligresos de la Seu morts al terme de la parròquia de Sant Feliu.

A. Original en paper: ADG, Processos medievals, vol. n. 118, f. 1r-6v

/f. 1r /

[Causa inter curatos sedis et Sancti Felicis]

Anno Domini ·Mo·CCCo· tricesimo, super causa seu questione que uertitur vel uerti speratur inter Raymundum de Seguerono capellanum et Bonanatum de Ruppe subcapellano beneficiatos ac curatos ecclesie Sancti Felicis Gerunde ex una parte agentes, et Petrum Guillelmi clauigerum katedralis ecclesie Gerundensis ex altera deffendentem, sub examine venerabilis et discreti Raymundi Porcelli canonici Oscensis et

² Les dues datacions del document corresponen a l'any 1330, però en aquest moment el canvi d'any s'efectuava encara el 25 de març. Per això, la primera data –4 de febrer– ha de correspondre al 1331 i també la segona, tot i que el text repeteix l'any 1330.

officialis domini episcopi Gerundensis, fuit dies assignata ad diem intitulatam pridie nonas februarii.

Et dicti Raymundus de Seguerono et Bonanatus de Ruppe instituerunt procuratorem suum apud acta et ad totam causam quandocumque ipsos seu alterum ipsorum abesse contingat uel adesse Berengarium Spigolerii de Gerunda ad agendum deffendendum sentenciam et sentencias tam interloquatorias quam [diffinitimas]? Audiendum appellandum apostolos petendum et recipiendum et ipsos etiam presentandum apellationum causas prosequendum procuratorem et procuratores substituendum ante litem contestatam et post qui habeant idem posse et ipsos etiam reuocandum et destituendum ac restituendum et alium seu alios mutandum et negocium / f. 1v / in se resumendum tociens quociens sibi uidebitur faciendum et generaliter omnia alia et singula faciendum et expediendum que postulabunt merita huius cause et que potest facere procurator legitime constitutus, et que etiam ipsi facere possent si personaliter interessent ratum et firmum nichilominus habere promitentes in posse notarii infrascripti tanquam publice persone nomine omnium quorum interest uel potest aut poterit interesse legitime stipulantis et recipientis quicquid per dictum procuratorem aut substituendum seu substituendos ab ipso in predictis et circa predicta actum gestum seu procuratum fuerit quoquomodo et non contrauenire sub bonorum suorum omnium ypotheca.

Qua die superius assignata comparerunt dicti Raymundus de Seguerono et Bonanatus de Ruppe non reuocando dictum eius procuratorem seu pocius confirmando ex una parte et dictus Petrus Guillelmi ex altera, qui siquidem Raymundus et Bonanatus obtulerunt in scriptis quandam petitionem cuius series hec habetur. / f. 2r /

Coram uobis domine iudex proponimus nos Raymundus de Seguerono capellanus et Bonanatus de Ruppe subcapellanus beneficiati ac curati ecclesie Sancti Felicis Gerunde, dicentes nomine ipsius ecclesie, quod licet non sit jus caluigero ecclesie cathedralis Gerunde nec aliis clericis eiusdem ecclesie etiam si infra eam uel eius parrochia curam exercent animarum assumere corpora deffunctorum in parrochia siue infra parrochiam dicte ecclesie Sancti Felicis decendencium etiam si ad ipsam ecclesiam kathedralem eligerent dum uiuerent sepulturam nec etiam processionaliter cum cruce squilla aqua benedicta cantando seu legendo officium mortuorum aut psalmos ipsa corpora defferrere ad prelibatam kathedralem ecclesiam tumultanda nec etiam sit eis jus ministrare nupcialem benediccioni extremam unctionem uel aliqua alia ecclesiastica sacramenta infra parrochiam nec parrochianis dicte ecclesie Sancti Felicis. Tamen cum Maria Lepadora habitans in parrochia siue infra parrochiam dicte ecclesie Sancti Felicis decessisset intus parrochiam Sancti Felicis predicti nuper / f. 2v / in hospicio quod venerabile Dalmatius de Podialibus condam presbiter de capitulo Gerundense inhabitabat tempore sue mortis, Petrus Guillelmi clericus de Caneto qui curam animarum in ecclesia uel parrochia katedralis ecclesie dicitur exercere accessit processionaliter cum multis aliis clericis ecclesie cathedralis ad predictum hospicium cum cruce squilla aqua benedicta et cantando seu legendo officium mortuorum asumpsit corpus dicte Marie ipsumque defferre per se uel alios presumpsit et in cimiterio dicte cathedralis ecclesie tumultare. Et nuper tradidit sacramentum penitencie infra parrochiam Sancti Felicis Anglesie matri Petri Macianeti notarii Gerunde [egrotanti] in domibus quas inhabitat infra ipsam parrochiam Sancti Felicis. Et quadam aliam vice sacramenta penitencie eucaristie et extreme unctionis cuidam scutifero siue nuncio venerabile domini Berengarii de Pauo precentoris Gerunde uocato siue

nominato Raimundo de Villa qui jacebat infirmus in hospicio quod ipse / f. 3r / dominus precentor habet siue inhabitat infra dictam parrochiam Sancti Felicis. Verum cum ex hiis ipsa ecclesia Sancti Felicis grauiter sit lesa et eidem ac eius beneficiis capellanie et subcapellanie eiusdem ecclesie quandocumque per clericum curatum uel alium dicte cathedralis ecclesie hec uel consimilia presumuntur graue prejudicium inferatur, ideo nomine quo supra petimus condempnari ipsum Petrum Guillelmi clericum supra-dictum ut corpus dicte Mariae et funeralia que inde ipse uel ecclesia fuit assecutus restituat ipsi ecclesie Sancti Felicis et quod ulterius consimilia non presumat. Petunt etiam sententialiter declarari eidem clerico uel alicui alii de ecclesia cathedrali non esse jus assumere corpora defunctorum de dicta parrochia Sancti Felicis nec infra eadem nec alicui eius parrochiano ministrare aliqua ecclesiastica sacramenta. Et [hec] petunt sibi nomine quo supra adjudicari cum expensis litis factis et faciendis suo tempore declarandis. / f. 3v /

De qua petitione fuit traditum transsumptum dicto Petro Guillelmi et dies eidem assignata ad respondendum ipsi petitioni et ad habendum etiam aduocatum ad diem jouis primam ·XLe· proxime uenientis.

Qua die comparuit dictus Berengarius Spigolerii ex ·Ia· parte, et dictus Petrus Guillelmi conuentus ex altera, qui obtulit cedulam sequentem.

Dicit dictus Petrus Guillelmi quod cum ipse non sit sacrista secundus nec clauiger in ecclesia Gerundensis ad quos deffensio pertinet jure predicti quod non tenetur respondere petitioni predictae cum ipsa peticio in aliquo ipsum Petrum Guillelmi non tangat.

Et fuit dies assignatur ad procedendum in negocio ut de jure fuerit ad diem lunem proximam. / f. 4r /

Qua die comparerunt dicte partes, et dictus Berengarius Spigolerii obtulit inscriptis quandam cedulam sub hac forma.

Vobis domino officiali suplico ego Berengarius Spigolerii procurator quod compellatis Petrum Guillelmi respondere libello contra eum directo quia contra eum agitur racione excessus per eum comissi. Agitur etiam contra ipsum racione injuriarum faciendo [ei]? que in libello dicuntur intulit injuriam actoribus in libello nominatis et ecclesie Sancti Felicis quam extimant ipsi singuli actores et ego nomine ipsorum prout singulos ipsos tangit ducentos solidos quos uoluissent de suo potius perdidisse. Et ideo peto ipsum Petrum Guillelmi in ·CCTis· solidis condempnari pro singulis ipsorum racione dicte injurie et mihi nomine procuratoris adjudicari cum expensis litis.

De qua cedula seu petitione dictus Petrus Guillelmi habuit translatum et dies sibi assignata ad respondendum / f. 4v / predictae petitioni et alias utrique parti ad procedendum ut sit jure ad diem mercurii proxime.

Quadie comparerunt dicte partes et dictus Petrus Guillelmi dixit et petiit ut supra. Et dictus Berengarius Spigolerii petuit responderi predictae cedule seu petitioni pro partem aduersam et si contradicatur uideat dominus judex.

Et fuit dies assignata ad interloquendum super predictis ad diem sabbati proxime.

Qua die comparerunt dicte [partes] et fuit dies assignata ad interloquendum super predictis ad diem mercurii proxime.

Et dictus Petrus Guillelmus conuentus instituit procuratorem suum apud acta et ad totam causam quandocumque ipsum abesse contingat uel adesse Petrum Jasperti de

Gerunda ad agendum deffendendum etc., dando et attribuendo sibi eandem et similem potestatem quem ad modum / f. 5r / per dictos Raimundum de Seguerono et Bonanatum de Ruppe agentes dicto Berengario Spigolerii procuratori eorundem extitit atributa promitens habere ratum etc., sub bonorum suorum omnium ypotheca.

Qua die mercurii superius assignata comparerunt dicti procuratores et dictus Petrus Jasperti obtulit in scriptis quandam cedulam in hec uerba.

Dicit dictus Petrus Guillelmi quod ipse non credit in aliquo excessisse nec habuit nec habere animum [aliquem] injuriandi nec presens questio nec presens questio tangit eum set tangit venerabiles sacristam secundum et clauigerum ecclesie Gerundensi quorum nomine dictus Petrus Guillelmi exercet curam quando sibi placet et ei comittitur.

De qua cedula fuit traditum translatum dicto Berengario Spigolerii et dies eidem assignata ad respondendum contentis in dicta cedula et alias utriusque parti ut jure fuerit procedendum et diem veneris proximam ante prandium.

Qua die comparerunt dicti procuratores, et dictus Berengarius Spigo-/ f. 5v / lerii dixit et petiit ut supra. Et fuit dies assignata ad idem quo supra ad diem lune proximam.

Qua die lune comparerunt dicti procuratores, et dictus Berengarius Spigolerii obtulit in scriptis quandam cedulam sub hac forma.

Domine iudex certe sunt exceptiones que impediunt litis contestacionem quarum nulla opp[rima]tur contra libellum partis agentis, unde cum ea que ex aduerso dicuntur non inpediant litis contestacionem petiit procurator eiusdem partis quod faciat respondere libello uel interloquamini si est respondendum et si ea que opponuntur, obsistunt uel non.

De qua cedula fuit traditum translatum dicte Petro Jasperti et dies utrique parti assignata ad procedendum ut sit jure ad diem mercurii proximam.

Qua die comparerunt dicti procuratores et dictus Petrus Jasperti obtulit in scriptis quandam cedulam sub hac forma. / f. 6r /

Dicit dictus Petrus Guillelmi quod cum illa que ab ipso petuntur possideat et fecerit nomine venerabilis domini Jasperti Folcrandi sacriste secundi juxta ordinacionem jure nominatur dictum venerabilem Jaspertum sacristam secundum in iudicio et dominus iudex prouideat ut est jure.

De qua fuit datum translatum dicto Berengario Spigolerii et dies utrique parti assignata ad procedendum ut sit jure ad diem veneris proximam.

Qua die comparerunt dicti procuratoris et dictus Berengarius Spigolerii dixit et petiit ut supra et uideat dominus iudex. Et dictus Petrus Jasperti petiit translatum de toto processu et fuit dies assignata utrique parti ad procedendum ut sit jure ad diem lune proxime.

Postquam die sabbati intitulata kalendas junii, anno Domini millesimo ·CCC· <primo>, comparerunt dicti procuratores coram / f. 6v / venerabili et discreto Francisco de Juuiniano canonico Gerundense vices gerens venerabile Raymundi Porcelli canonici Oscensis et officialis Gerundensis per sedem apostolicam deputari, et instante dicto Berengario Spigolerii fuit dies assignata ad interloquendum super predictis ad diem mercurii proximam.

Qua dies fuit continuata ad idem quod [...] ad diem veneris proximam.

Postmodum die sabbati intitulati ·VI· idus junii, comparerunt procuratores

predictorum, et fuit dies assignata ad interloquendum in predictis ad diem martis proximam.

Et dicti procuratores quantum ad hec renunciarunt fieri messium gratia introductis.

4

1332, juliol, 6

Transacció entre Ramon Vives, claver, i Ramon Molina, curat de la seu, d'una part, i Guillem de Socarrats, sagristà segon, Ramon de Segueró, capellà, i Bonanat de Roca, sotscapellà de St. Feliu de Girona, sobre els límits entre la parròquia de la catedral i la de Sant Feliu.

A. Original A: ADG, Seu de Girona, Claver, pergami n. 48.

B. Original B: ADG, Sant Feliu de Girona, pergami n. 733.

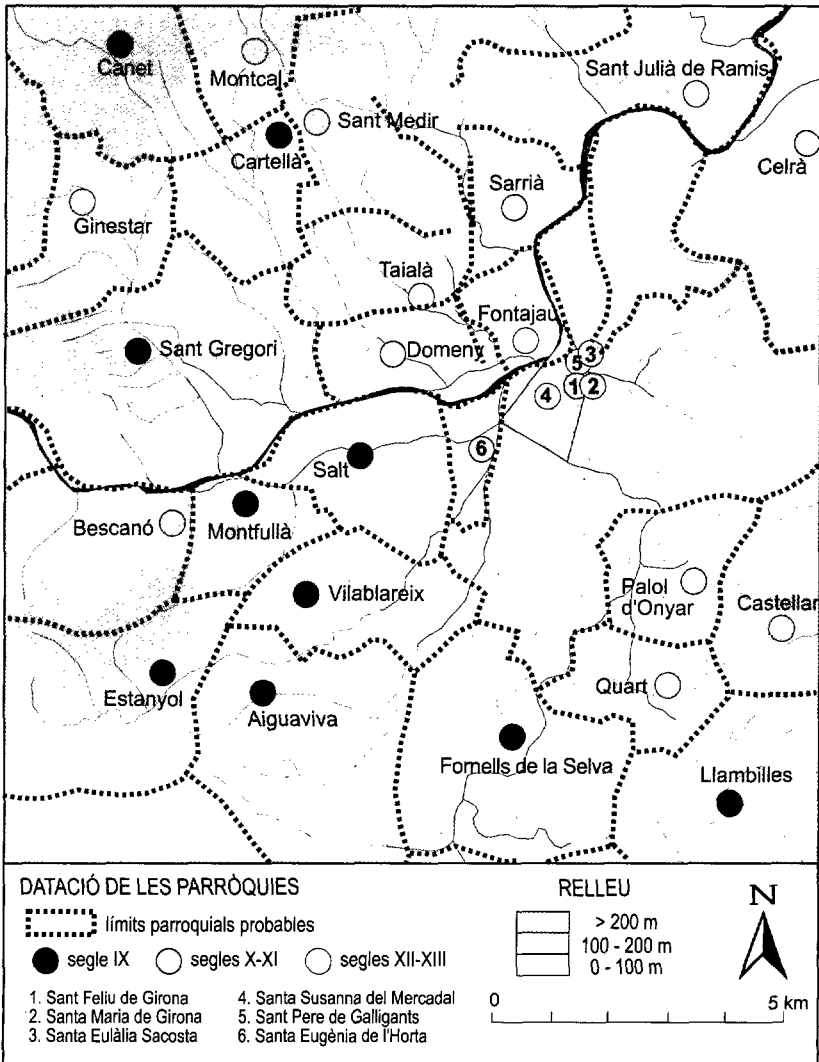
Ex A.

Nouerint uniuersi quod cum inter venerabiles Raymundum Uiuēs clauigerum et Raymundum Molina uicarium curatos cathedralis [...] uenerabiles Guillelmum de Socarratis sacristam secundum, Raymundum de Seguerono capellanum, Bernardum de Ruppe subcapellanum, curatos [Sancti Felicis] Gerunde super infrascriptis questio esset orta et diu fuisset super eis inte ipsos questio agitata tandem interuenientibus uenerabile Ug[eto de] Cruyllis abbatem ecclesiam Sancti Felicis predicti ac Jasperto Folcrandi sacrista secundo ecclesie Gerundensi ac [ut dixerunt] Dalmacio Alioni precentore et Petro de [...] Col]onico dicte ecclesie Sancti Felicis super predictis uenerunt ad pacem et amicabilem concordiam per hunc modum uidelicet pro hospiciū quod sacri[sta ...] habet iuxta murum subtus dormitorium, et hospiciū altaris Sancti Michaelis quod semper esse debet unius ex duodecim presbiteris ecclesie de capitulo Gerundensi in quo nunc [existit] Bernardus de Lacu presbiter de capitulo supradicto, et hospiciū illud quod est inter dicta duo hospicia et muro com[...ctum] subtus hospiciū magistri [scolarum] necnon castrum de Capraria quod fuit condam Berengarii de Terradis et [...] omnia que sunt infra murum seu clausuram berbencane que ibi est qui murus iungitur ipsi castro, sint de parrochia cathedralis ecclesie supradicte et personis habitantibus in eisdem pro curatos dicte ecclesie ministrentur ecclesiastica sacramenta et alia in eisdem fiant per eos que ad curam pertineant animarum. Veruntamen si in hospicio Sancti Michaelis predicto fierent mansouerie et persone alique habitarent in mansoueriis que nunc ibi sunt uel que in antea inibi fierent ipsis personis que habitarent et personis etiam que habitant que ad curam pertineant animarum et si per dominum dicti hospici emeretur aliquid in futurum de hospiciis eidem contiguis que de parrochia Sancti Felicis sunt et adiungeretur hospicio supradicto illud adiunctum esset et remaneret de parrochia Sancti Felicis predicta, et affrontat hodie ipsum hospiciū ab occidente in hospiciis Bernardi Gener textoris et Bernardi de Alodio clerici, que hospicia fuerunt de hospicio condam Templi. Item cum in hospicio Guillelmi Sunearii des Ledon quod est de parrochia dicte ecclesie Gerundensi cohoptera uia publica que ibi est uersus circium, set facta camera quedam que pretenditur supra parrochiam Sancti Felicis ultra dictam uiam, personis ipsius hospicii habitantibus seu iacentibus in ipsa camera, cum per dictum hospiciū habeatur introytus ad eandem per curatos sedis

ministretur ecclesiastica sacramenta et alia fiant in ea que ad curam pertineant animarum; set de funeralibus que habebuntur de corporibus personarum que in dicta camera jacere consueuerint que ibi moriantur habeat medietatem ecclesia Sancti Felicis. Et idem obseruetur perpetuo si similia opera de hospiciis parrochie sedis fierent ad hospicia parrochie Sancti Felicis et ex aduerso de parrochia Sancti Felicis ad parrochiam sedis. Si uero clericos ecclesie sedis morari contigerit in parrochia Sancti Felicis uel clericos Sancti Felicis morari contigerit in parrochia sedis curati illius ecclesie cuius erunt clerici cum cruce parrochia Sancti Felicis ad corpora parrochianorum ipsius ecclesie que in cimiterio sedis elegerint sepeliri nec clerici Sancti Felicis ex dicta [causa] parrochiam sedis intrent nec curati dicte ecclesie sedis nisi, ut superius est iamdictum, ad audiendum confessiones uel ministrandum ecclesiastica sacramenta parrochianis Sancti Felicis parrochiam Sancti Felicis intrent nec curati Sancti Felicis parrochiam sedis ex eadem causa intrent parrochiam sedis, nisi petita licencia et obtenta que ad confessiones audiendas quam quilibet curatus concedere teneatur in causa in quo per parrochiam super confessione audienda curatus alterius ecclesie fuerit requisitus officiales omnes canonice ecclesie Gerundensi cum mortui fuerint si in parrochia Sancti Felicis moriantur possint abstrahi de ipsa parrochia per curatos ecclesie sedis, et in eorum cimiterio sepeliri nisi alibi [elegerint] sepulturam uxores autem et filii familiares eorundem officialium sepeliantur in cimiterio Sancti Felicis si in eius parrochia habitabunt et si forsitan uxores filii et familiares dictorum officialium elegerint in sedis cimiterio sepeliri non extrahantur de parrochia Sancti Felicis per curatos uel clericos dicte sedis. De quibus omnibus quelibet ipsarum partium pecierunt fieri unum et plura sibi instrumenta prout petierint et habere uoluerint.

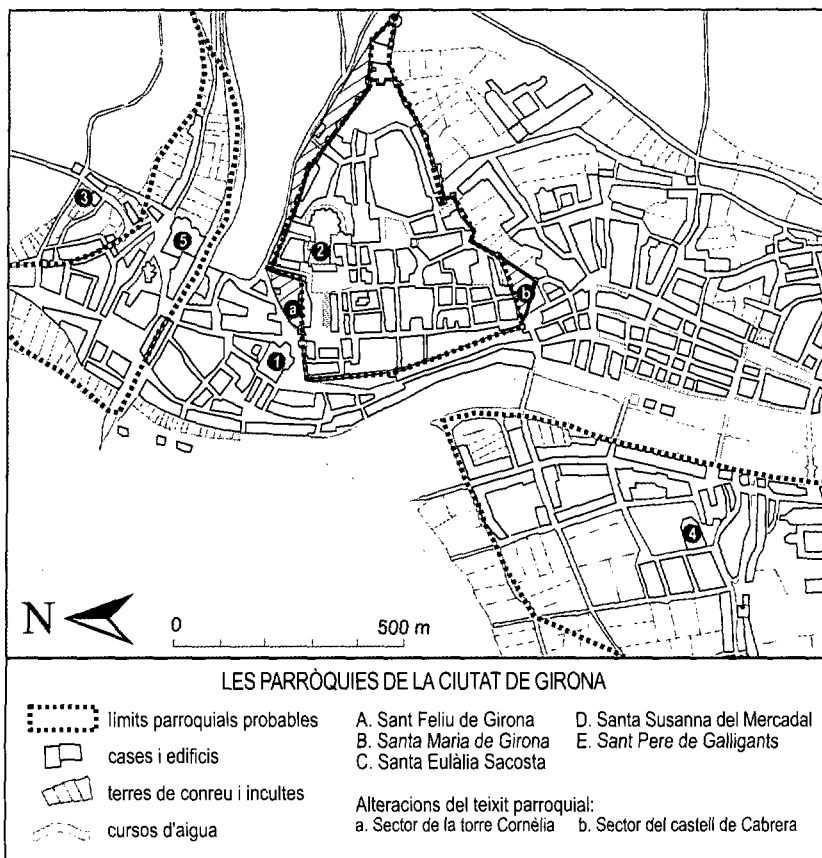
Que fuerunt acta et per ipsos clauigerum uicarium Guillelmum de Socarrats capellanum et subcapellanum et etiam per uenerabiles Ugonem de Cruyllis et Jaspertum Folcrandi predictos firmata laudita et concessa pridie nonas iulii anno Domini millesimo ·CCC· tricesimo secundo, presentibus testibus Bernardo de Riuoclaro clerico Gerundensi, Petro Guillelmi clerico de Caneto, Bonanato Marchesii Gerunde comoranti et Raymundo de Costa de Stella.

Eg+o Raymundus de Vineis publicus notarius substitutus a Raymundo de Gornallo publico curie domini Gerundensi notarii, hec scribi feci cum suprascripto in ·IIII· linea ubi dicitur "ut dixerunt" et clausi.

(c) Elvis Mallorquí, 2003. Elaboració pròpia a partir de: CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 1996: 85 i 2003: 369, 389 i 394.

Mapa 1. Les parròquies de l'entorn de la ciutat de Girona

(c) Elvis Mallorquí, 2004. Elaboració pròpia a partir de: CANAL-CANAL-NOLLA-SAGRERA, 1998: plànol; 2000: 61; i 2003: 89 i 188.

Mapa 2. Els canvis en els termes parroquials de la ciutat de Girona, 1237-1332